

TÜRKİYE İÇİN GENEL İŞSİZLİK VE GENÇ İŞSİZLİK HİSTERİSİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ

A Comparative Analysis of Unemployment Hysteria for Türkiye

ÖZ

Ülke ekonomisinde yaşanan kriz ile oluşan Şok etkisinin kriz sonrasında da devam etmesi durumu işsizlik histerisi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifade ile ekonomide oluşan kötü gidiőat sonucu artan işsizlik oranının bir daha eski düzeyine dönmemesi durumu olarak ifade edilir. Günümüz dünyasında ekonomik açıdan iyi durumda olan gelişmiş ülkelerde, ekonomik olumsuzluklara karşı daha dirençli oldukları için histeri etkisi daha az görülürken, gelişmişlik düzeyi düştükçe histeri etkisi daha yoğun şekilde olabilmektedir. Histeri etkisinin yoğunluğu ile ülkenin gelişmişlik düzeyi ters orantılı olduğu söylenebilir. Çalışmada genel mevsimsellikten arındırılmış toplam işsizlik ile mevsimsellikten arındırılmış toplam genç işsizlik histerisi etkisi incelenmiştir. 2014 Ocak-2022 Şubat dönemini aylık veriler ile Philips Perron birim kök testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan değişkenler, birim kök testinin üç denkleminde de sınanmıştır. Tüm denklemlerde histeri etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *İşsizlik Histerisi, Birim Kök Testi, Genç İşsizlik, Toplam İşsizlik*

JEL Sınıflandırması:

ABSTRACT

Unemployment hysteria is defined as the continuation of the shock effect after the crisis in the country's economy. In other words, it is expressed as the situation where the unemployment rate, which increased as a result of the bad course in the economy, does not return to its former level. In today's world, there is no hysteria effect in developed countries, which are in good economic condition, because they are not affected by economic negativities, while the intensity of hysteria increases as the level of development decreases. The intensity of the hysteria effect is inversely proportional to the development level of the country. In the study, the effect of seasonally adjusted total unemployment and seasonally adjusted total youth unemployment hysteresis were examined. Monthly data between January 2014 and February 2022 were analyzed using Philips Perron unit root tests. The variables used in the study were tested in all three equations of the unit root test. It was concluded that none of them had a hysterical effect.

Keywords: *Unemployment Hysteresis Effect, Unit Root Test, Young Unemployment, Total Unemployments*

JEL Codes:

Hasan AZAZİ
fhasanazazi@gmail.com
0000-0003-4241-9857

Serhat ATEŞ
atesserhat37@gmail.com
0000-0001-7937-458X

1. GİRİŞ

İşsizlik oranı bir ülkenin ekonomik yapısının verimliliği ve yapıcı güçlü olup olmadığı konusunda önemli bir parametre olmaktadır. İşsizlik oranının içinde en çok bakılan değer olarak kadınların istihdam edilme oranı karşımıza çıkmaktadır (Atabey ve Ateş 2019: 3761-3772).

M. Friedman (1968) ve Phelps (1967) işsizliğin fayda ve faaliyetlerinin dışında işsizlik düzeyinin uzun süre boyunca belli bir oranın altına inmeyeceğini ilk olarak öne süren kişilerdir. İşsizlik düzeyinin uzun zaman diliminde doğal işsizlik düzeyinde konumlandırılması gerekliliğini savunmuşlardır.

O. J. Blanchard ve L. H Summers (1986) aracılığıyla öne sürülen anlayışa göre ise ekonomide şokun oluşmasıyla ortaya çıkacak işsizlik düzeyinin yükselmesi doğal bir durumdur. Fakat doğal bir durum olmasının dışında ekonomideki olumsuz gidişatın sona ermesine rağmen işsizlik düzeyi eski haline gelmediyse istihdam histeri etkisi altındadır. Bir ülkenin istihdam histerisi ne kadar az ise o ülkenin istihdamı yapısal olarak o derece iyi durumdadır.

Çalışmanın başlıca amacı Blanchard ve Summers (1986) aracılığıyla öne sürülen işsizlik histerisi teorisinin Türkiye’de kadın ve erkek istihdam durumu üzerinde geçerliliğinin test edilmesidir. Bu çalışma ile uygulanacak politikaların genel işsizliğe mi yönelik yoksa genç işsizliğe mi yönelik olması gerektiği araştırılmıştır. Değerlendirmeye alınan zaman dilimlerinde dünya genelinde yaşanan COVID-19 Salgını yaşanmış olması genel olarak ülke ekonomilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’deki işsizlik oranlarında değişiklikler yaşanmasına neden olmuştur.

Dünyadaki tüm ülke ekonomilerinin başlıca amaçlarından biri ekonomik büyümeyi istenen düzeye çıkarmaktır. Böylece ekonomik büyümede etkili olabilecek tüm makro iktisadi değişkenler kamu politikaları düzenlenirken aracı olarak faydalanılabilmektedir (Karakuş ve Atabey, 2021: 865-882).

Bu analiz doğrultusunda istihdam politikaları daha etkin ve verimli şekilde düzenlenebilir. Çalışmadaki amaç işsizlik histerisi anlayışının Türkiye’deki genel erkek işsizlik ve genel kadın işsizlik düzeyinin histeri etkisi 2014 Ocak 2022 Şubat dönemi arasındaki aylık verilerden yararlanılarak analiz edilmiştir. İşsizlik histerisi bir ülke ekonominin yapısal dinamiklerini ve gücü hakkında yorum yapmamıza olanak sağlayacağı için kadın işsizliğin erkek işsizlik karşısındaki durumunu ve bu doğrultuda yapılması gereken hamlelerin neler olduğu hakkında analiz imkânı sunmaktadır.

Yaşanan salgından kadınlara yönelik sektörler en çok zarar gören sektörlerin başında geldiği için kadın nüfusun işsizlikten daha fazla etkilendiği tahmin edilmektedir. Ortaya çıkacak sonucun işsizlik düzeyini aşağı indirebilmek adına Türkiye’ye uygun politikaların hazırlanması için katkı niteliğinde olacağı düşünülmektedir.

2. TEORİK ÇERÇEVE

1929 yılında ortaya çıkan Büyük Ekonomik Kriz sonrası Klasik İktisat anlayışı eleştirilerin odağı haline gelmiş ve 1936 yılında J. M. Keynes’in yayınladığı “Para, İstihdam ve Faizin Genel Teorisi” kitap ile iktisatta yeni kabul gören anlayış olarak yerini almıştır. Bu akım en popüler düzeye enflasyon ve işsizliğin ters orantılı olduğunu öne süren Philips Eğrisi ile ulaşmıştır (Akcan, 2019: 34).

1973 yılında petrol ihraç eden ülkelerin ortak kararı sonucu petrol üretimi ve ihracatı azalmış, ham madde temin edilemez hale gelmiş, üretim maliyetlerinde artış yaşanmıştır. Bunun sonucunda da üretim miktarı düşmüş ve genel itibari ile işsizlik oranında artış yaşanmıştır (Öztürk ve Saygın: 2017). Petrol

TÜRKİYE İÇİN GENEL İŞSİZLİK VE GENÇ İŞSİZLİK HİSTERİSİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ
A Comparative Analysis of Unemployment Hysteria for Türkiye

krizinin sona ermesinden sonra işsizlik oranının aynı kalması, eski seviyelere dönmediğini tespit eden Summers ve Blanchard (1986) tarafından işsizlik histerisi kavramı ortaya atılmıştır.

M. Friedman'ın doğal işsizlik teorisinin akabinde geliştirilmiş işsizlik durumunu tanımlamaya yönelik çalışmalar birçok tartışmaya yol açmıştır. Bu tartışmalara başlıca enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranının, doğal işsizlik oranının birbiri ile aynı olduğu düşüncesi sebep olmaktadır. Ayrıca enflasyonu hızlandırmayan işsizlik (NRU) teriminden ilk olarak Mondigliani ve Papademos (1975) bahsetmiş ve daha sonra bu kavramı geliştirerek enflasyonist olmayan işsizlik oranı (NAIRU) terimini ileri sürmüştür. Doğal işsizlik terimi M. Friedman aracılığıyla iktisat literatüründe yerini almıştır (Çorakçı vd. 2022:14). İki kavram birbirinden farklı anlamları ifade etmektedir.

İşsizliğin hem nedenleri hem de sonuçları arasında yer alan başlıca etken gelir düzeyinin yetersiz olmasıdır. Bu nedenle işsizliğin minimum düzeye indirilerek tam istihdam düzeyine ulaşmak ve ekonomik faaliyetlerin gelişme hızını artırmak tüm ülkelerin başlıca amacı olmalıdır (Atabey, 2020: 823-834).

Ekonomik krizlerden sonra yaşanacak işsizlik durumu işsizlik histerisi, doğal işsizlik oranı, yapısalci yaklaşım olmak üzere üç farklı yaklaşımla açıklanmaktadır. Friedman (1968) ve Phelps (1967) çalışmalarında doğal işsizlik oranı yaklaşımını kullanmışlardır. Bu anlayışa göre ekonomik şok yaşanmaması halinde işsizlik uzun zaman diliminde doğal seviyesine gelecektir (Şak, 2021: 468). Yapısalci yaklaşıma göre, işsizlik açısından şokların çoğu geçici bir durum olarak kabul edilir ve yapısal kırılmaların yaşandığı durağan bir süreç olarak ifade edilmektedir (Özcan, 2013: 96). Üçüncü yaklaşım olan İşsizlik Histerisi Yaklaşımı ilk kez Blanchard ve Summers (1986) tarafından öne sürülmüştür. Bu anlayışa göre ekonomide şok yaşanırsa işsizlik artacaktır (Akcan, 2018: 22). Fakat şokun etkisi sonlanmasına rağmen etkisi devam edecektir. Kısacası işsizlik eski seviyelerine geri dönmeyecektir. Bunun en büyük nedeni olarak Blanchard ve Summers, yaşanan güncel enflasyonun geçmişte yaşanmış enflasyonlarla köklü bağlantılarının bulunması ile açıklamaktadır (Onur, 2012: 7). İktisatta istihdam ve işsizlik durumu ile ilgili çok sayıda teorik çalışma yapılmış ve kavramsal ifadeler yer verilmiştir.

Doğal oran işsizlik teorisine göre, işsizlik oranları için uzun vadede tek bir denge durumu bulunmakta ve bu sebeple Phillips eğrisi dik bir doğru şeklinde olmaktadır. Fakat kısa vadede, uzun vadeye göre geçici sapmalar mevcut olabilir ve böylece, işsizlik histeri serisinin durağan yapıda olduğunu ve zamanla eski haline geleceğini ifade etmektedir (Özcan, 2013: 97). İkinci yaklaşımda ise, işsizlik dinamiği uzun vadede ortalamasına geri dönmeyen ve durağan yapıda olmayan bir süreç olarak ifade etmektedir (Mohan vd., 2008: 53).

İşsizliğin durumu hakkında durağan yapıda mı? Yoksa şoklar ve ekonomik anlamda kötü gidişattan ne tür etki içinde olduğu biliminde sürekli fikir birliğine ulaşamayan konu olmuştur. Bu durumu açıklığa kavuşturmak için genellikle birim kök testleri kullanılmıştır (Yılcı, 2009: 325). İşsizliğin yapısal durumu ile ilgili çok sayıda farklı görüş yer almaktadır.

Finansal şokun işsizlik oranlarını kalıcı hale getirmesinin başka bir nedeni ise uluslararası bütünleşmelerin mevcut olması ve işsizlik tazminatı yanı sıra işsizlik ödeneğinin yüksek tutarlı olması süre bakımından uzun zaman diliminde olmasıdır (Akcan, 2018: 22). Bu durumda işsiz kalan birey daha rahat hareket ederek seçici hale gelmesine neden olmakta ve iş arama süresini uzatmaktadır.

Yaşanan finansal şokla işsizliğin artması ve şokun etkisinin geçmesi ile işsizlik oranının eski haline gelmemesi histeri etkisinin var olması, birim kök içerdiğini durağan yapıda olmadığını ifade etmektedir (Ağazade 2016: 31). İşsizlik histerisi etkisinin mevcut olup olmadığı birim kök testleri ile belirlenmektedir.

3. LİTERATÜR TARAMASI

İşsizlik histeri ile ilgili yapılan analizler ve araştırmalar, genel anlamda tek bir ülkenin zaman serisinden faydalanılarak yapılmaktadır. Tek ülke işsizlik histerisi analizleri yanı sıra ülke grupları arasındaki işsizlik histerisini toplu olarak ölçmeye yarayan panel testleri yapılmaktadır (Akcan, 2019: 35). Bu çalışmanın literatür kısmı, geçmiş yıllardan günümüze kadar yapılan işsizlik histeri analizleri temel alınarak oluşturulmuştur.

Çizelge 1. İşsizlik Histerisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

YAZAR	YIL	HEDEF ÜLKE(LER)	ANALİZ YÖNTEMİ	SONUÇ
Blanchard ve Summers	1986	Almanya, Amerika, Fransa, İngiltere	Histeri etkisi İçeridekiler, Dışarıdakiler Kuramı ile analiz edilmiştir.	Histeri sadece Amerika'da yoktur. Diğer ülkelerde mevcuttur.
Arestis ve Iris	2000	OECD Ülkeleri	Ardışık Birim Kök Testi	13 OECD Ülkesinde işsizlik histerisi bulunurken, 9'unda histeri etkisi mevcut değildir.
Papel vd.	2000	OECD Ülkeleri	Yapısal Kırımlı Perron ve Vogelsang Testi	10 OECD Ülkesinde histeri bulunmazken, 6'sında mevcuttur.
Küçükakale	2001	Türkiye	Kalman Filtre Tekniği ile analiz edilmiştir.	İşsizlik histerisi bulunmamaktadır.
Leon ve Peter	2004	Avrupa Birliği Ülkeleri	Yapısal Kırımlı Lineer Olmayan Birim Kök Testi uygulanmıştır.	İşsizlik histeri etkisi bulunmamaktadır.
Chang, Chung ve Chung	2005	Avrupa Birliği Ülkeleri	Panel Suradif Birim Kök Testi yapılmıştır.	Belçika ve Hollanda dışında diğer ülkelerde mevcuttur.
Pazarlıoğlu ve Çevik	2007	Türkiye	Ratchet Modeli ile analiz edilmiştir.	İşsizlik histerisi Mevcuttur.
Yılancı	2009	Türkiye	Yapısal İçsel Kırımlı Birim Kök Testleri uygulanmıştır.	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Lee	2010	OECD ülkeleri	Lineer Olmayan Panel Birim Kök Testi uygulanmıştır.	İşsizlik histerisi mevcut değildir.
Ener ve Arca	2011	Türkiye'nin de dahil olduğu 15 Ülke	İkinci Nesil Panel Birim Kök Testleri uygulanmıştır.	İşsizlik histerisi bulunmamaktadır.
Koçyiğit, Bayat ve Tüfekçi	2011	Türkiye	Genelleştirilmiş Dickey Fuller Testi, Yumuşak Geçişli Otoregresif Model Analizi	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Ayala	2012	Latin Amerika Ülkeleri	Yapısal Kırımlı Birim Kök Testi yapılmıştır.	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Bildirici, Ersin, Türkmen ve Yalçınkaya	2012	Türkiye	Faktör Analizi yapılmıştır.	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Dritrisaki ve Melina	2013	Avrupa Birliği Ülkeleri	Birinci Nesil Panel Birim Kök Testleri uygulanmıştır.	İşsizlik histerisi mevcut değildir.
Arı, Zeren ve Özcan	2013	Uzak Doğu Ülkeleri	Birinci Nesil Panel Birim Kök Testleri uygulanmıştır.	İşsizlik histerisi mevcut değildir.
Doğru	2014	Avrupa Birliği Ülkeleri	İkinci Nesil Panel Birim Kök Testleri uygulanmıştır.	Sadece Avusturya, Yunanistan ve Portekiz'de histeri mevcuttur.
Kula ve Arslan	2014	Türkiye	Kırımlı Panel LM Birim Kök Testleri uygulanmıştır.	İşsizlik histeri mevcuttur.
Saraç	2014	Türkiye	Yapısal Kırımlı ve Kırılmasız Birim Kök Testi uygulanmıştır.	İşsizlik histerisi mevcuttur.

TÜRKİYE İÇİN GENEL İŞSİZLİK VE GENÇ İŞSİZLİK HİSTERİSİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ
A Comparative Analysis of Unemployment Hysteria for Türkiye

YAZAR	YIL	HEDEF ÜLKE(LER)	ANALİZ YÖNTEMİ	SONUÇ
Mercan, Yurttañçıkmaç ve Çakmak	2015	OECD ülkeleri, Türkiye, Avrupa Birliği Ülkeleri, G8 ülkeleri	Doğrusal ve Yapısal Kırılmalı Birim Kök Testi yapılmıştır.	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Guriş, Tiftikçigil ve Tıraşoğlu	2015	Türkiye	Lineer Olmayan Birim Kök Testleri uygulanmıştır.	İşsizlik histerisi mevcut değildir.
Ağazade	2016	Türkiye	Birinci Nesil Birim Kök Testi uygulanmıştır.	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Kahyaooğlu, Tüzün, Ceylan ve Ekinci	2016	Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye	Doğrusal ve Doğrusal Olmayan Birim Kök Testleri, Fourier-ADF, Fourier IPS	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Yavuzaslan, Damar, Sönmez, Özdaş, Uyar ve Akilotu	2017	Türkiye	ADF, PP Yapısal Kırılmalı Birim Kök Testleri uygulanmıştır.	İşsizlik histeri mevcuttur.
Taş ve Uğur	2017	Türkiye	Panel Birim Kök Testi	İşsizlik histerisi mevcuttur.
. Yalçınkaya ve Kaya	2017	OECD Ülkeleri	Yapısal Kırılmalı ve Kırılmasız Panel Birim Kök Testleri uygulanmıştır.	Kırılmasız Testlere Göre Histeri Etkisi Mevcut Kırılmalı Testlere göre mevcut değildir.
Akcan	2018	Türkiye	ADF ve PP birim kök testler	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Tekin	2018	Türkiye	Birim Kök Testleri ve Fourier Birim Kök Testi	Histeri mevcuttur.
Özen Atabeyve Kılınç Savrul	2019	AB ve Türkiye	En Küçük Kareler Yöntemi ile Nedensellik Analizi	AR-GE ile genç işsizlik arasında nedensellik mevcuttur.
Özen Atabeyve Kılınç Savrul	2019	AB ve Türkiye	Genç İşsizlik Profilleri İncelenmiş ve Gruplara Ayrılmıştır.	AB ülkeleri ve Türkiye'de 2013 sonrası genç işsizlik azalmaya başlamıştır
Akcan	2019	Türkiye	Yapısal Kırılmayı Phillips Perron Birim Kök Testi ve Genelleştirilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Sigeze, Coşkun ve Ballı	2019	Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye	Fourier- KPSS panel durağanlık testi	Letonya, Belçika, Kıbrıs ve İşveç Harici Diğer AB Ülkeleri ve Türkiye'de histeri etkisi mevcuttur.
Özen Atabeyve Karakuş	2020	Türkiye	Toda Yamamoto Nedensellik Testi	Ekonomik büyüme ile işsizlik arasında nedensellik bulunmamaktadır.
Öztürk	2020	Türkiye	Birim Kök Testleri	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Samırkaş Komşu ve Komşu	2020	Türkiye ve BRICS-T Ülkeleri	(ADF) ve Philips-Peron (PP) ve Yapısal J-Kırılmaya İzin Veren Zivot-Andrews (ZA) Birim Kök Testleri	Çin hariç diğer ülkelerde histeri mevcuttur.
şak	2021	Türkiye	Fourier Kruse Birim Kök Testi	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Coşkun	2021	Türkiye	ADF Birim Kök Testleri	İşsizlik histerisi mevcuttur.
Dedeoğlu	2021	OECD Ülkeleri	İkinci Nesil Panel Birim Kök Testleri	İşsizlik histeri etkisi Mevcuttur.
Çorakçı, Umayve Hasanov	2022	AB Ülkeleri	Yapısal Kırılmalara ve Doğrusal Olmayan Asimetrik Ayarlama İzin Veren Birim Kök Testleri	İşsizlikte durağanlık mevcuttur.

4. YÖNTEM VE VERİ

P. Phillips ve P. Perron (1988) aracılığıyla geliştirilmiş olan Philips Perron Birim Kök Testi kullanılmıştır. Dickey- Fuller testini geliştirerek, hataların dağılımı ile ilgili daha ılımlı tahminlere dayanan yeni bir yöntem oluşturmuştur.

4.1. Philips Perron Birim Kök Testi

Phillips ve Perron birim kök testinde, ADF testinin bir dönüşüm halidir. Bu dönüşüm değişkenlerin bağımlılık durumunu asimptotik olarak yok eder. Bunu yaparken değişken olmayan bir yöntemden faydalanılır. Phillips-Perron yaklaşımında Dickey- Fuller'daki gibi regresyon eşitlikleri değil, test istatistiğine dönüşüm gerçekleştirilmiştir (Çabuk ve Balcılar, 1998: 311). Çalışmalarında trend ve sabit terim içeren, sabit terim içeren ve trend ve sabit terim içermeyen olmak üzere 3 ayrı denklem kullanılmaktadır. Bu çalışmada da sabit terim içeren, trend ve sabit terim içeren, trend ve sabit terim içermeyen denklemler kullanılmıştır. Philips Perron Birim Kök Testi'nde kullanılan denklemler aşağıdaki gibidir.

$$Y_t = \alpha_0^* + \alpha_1^* y_{t-1} + \epsilon_t$$

$$Y_t = \tilde{\alpha}_0 + \tilde{\alpha}_1 y_{t-1} + \tilde{\alpha}_2 (t - T/2) + \epsilon_t$$

Yukarıdaki denklemlerde bulunan T gözlem sayısını ifade etmektedir. ϵ_t saf hata sürecini göstermektedir. Metot beklenen değerin sıfıra eşit olduğu ($E(\epsilon_t) = 0$) olasılığına dayanmaktadır. Fakat PP testi hata düzeyinin zayıf bağımlı şekilde dağılımlı durumda olmasını destekler. Bu bağlamda hata sürecinin sınırlayıcılığı bakımından Dickey- Fuller t- istatistiklerine kıyasla düzeltme yapılmış şekli olan Phillips- Perron test istatistiklerinde daha azdır (Konaklı 2020: 24).

Phillips-Perron'un ileri sürdüğü Z testi yönteminde, ortalama bileşenleri pozitif hareketli ise, bu model zaman serisi modellerinde avantajlı ve diğer testlere kıyasla testin gücü fazladır. Fakat ortalama bileşenler negatif hareketli ise, bu modellerde testin kullanımı boyut çarpıklığına sebep olacağı için bu durumda testin kullanımı tavsiye edilmemektedir (Phillips ve Perron, 1988: 343).

Çalışmalarında yapısal kırılmaların önceden bilindiğini öne sürerek yapısal kırılmaları dikkate almamaktadır (Çiçek vd. 2010: 148). Çalışmada 2014 Ocak-2022 Şubat döneminde aylık veriler kullanılmıştır. Veriler TÜİK web sitesinden alınmış hem genel işsizlik hem de genç işsizlik oranları üzerine testler yapılmıştır.

5. AMPİRİK BULGULAR

Türkiye'de 2014 Ocak-2022 Şubat tarihleri arasında kadınların genel işsizlik oranı ile erkeklerin genel işsizlik oranı karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma ile iki değişken arasında işsizlik histeri etkisinin durumu açıklanmaya çalışılmıştır.

TÜRKİYE İÇİN GENEL İŞSİZLİK VE GENÇ İŞSİZLİK HİSTERİSİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ
A Comparative Analysis of Unemployment Hysteria for Türkiye

Çizelge 1. Philips Perron Birim Kök Testi Sabit Terim ve Trend İçeren Model (2014 Ocak- 2022 Şubat)

Değişken	PP t İstatistik	%1 Kritik Değer		Olasılık Değeri
		%5 Kritik Değer	%10 Kritik Değer	
Mevsimsellikten Arındırılmış Toplam Genel İşsizlik	-1.463903	-4.055416	-3.456805	0.8353
		-3.154279		
Mevsimsellikten Arındırılmış Toplam Genç İşsizlik	-1.796077	-4.055416	-3.456805	0.6992
		-3.154273		

Philips Perron Birim Kök Testi'nde Türkiye'deki 8 yıllık (2014 Ocak-2022 Şubat) süreç baz alındığında mevsimsellikten arındırılmış toplam genel işsizlik oranı ile mevsimsellikten arındırılmış toplam genç işsizlik oranı kıyaslandığında, her iki değişkende de işsizlik histeri etkisi görülmemektedir. İki değişkenin olasılık değerleri arasında çok fark bulunmamaktadır. Elde edilen değerlendirmede bu süreçte işsizlik histeri etkisinin bulunmaması iş gücü piyasasının etkin olduğunu ifade etmektedir.

Çizelge 3. Philips Perron Birim Kök Testi Trend ve Sabit Terim İçermeyen Model
(2014 Ocak-2022 Şubat)

Değişken	ADF t İstatistik	%1 Kritik Değer		Olasılık Değeri
		%5 Kritik Değer	%10 Kritik Değer	
Mevsimsellikten Arındırılmış Toplam Genel İşsizlik	0.137789	-2.589020	-1.944175	0.7237
		-1.614554		
Mevsimsellikten Arındırılmış Toplam Genç İşsizlik	0.264787	-2.589020	-1.944175	0.7608
		-1.614554		

Philips Perron Birim Kök Testi Sabit Terim İçermeyen Model analizinde ortaya çıkan olasılık değerleri birbirine yakın değillerdir. Uygulanan bu testte de birim kök içermediğinden histeri etkisinin her iki değişkende (hem mevsimsellikten arındırılmış toplam genel işsizlik hem de mevsimsellikten arındırılmış toplam genç işsizlik) de mevcut olmadığı görülmektedir. Başka bir ifade ile bu sonuçlar işgücü piyasasının verimli işlediğini ifade etmektedir.

Çizelge 4. Philips Perron Birim Kök Testi Sabit Terim İçeren Model (2014 Ocak- 2022 Şubat)

Değişken	ADF t İstatistik	%1 Kritik Değer		Olasılık Değeri
		%5 Kritik Değer	%10 Kritik Değer	
Mevsimsellikten Arındırılmış Toplam Genel İşsizlik	-1.913925	-3.499167	-2.891550	0.3247
		-2.582846		
Mevsimsellikten Arındırılmış Toplam Genç İşsizlik	-1.946847	-3.499167	-2.891550	0.3098
		-2.582846		

Çizelge 3 'te Philips Perron Birim Kök Sabit Terim İçeren Test yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda her iki değişkende de diğer iki testte olduğu gibi işsizlik histerisi etkisi görülmemektedir. İşsizlik olası

değerlere bakıldığında değişkenler arasındaki fark yine azdır. Değişkenler birim kök içermemektedir. Birbirlerine yakın olasılık değerlerine sahip olsalar da kritik değer olan 0.05'ten büyük olmaları dolayısıyla genel işsizlik durumunun genç işsizlik durumundan daha verimli yapıda olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

6. SONUÇ

Türkiye'deki 2014 Ocak ile 2022 Şubat zaman dilimindeki aylık mevsimsellikten arındırılmış toplam genel işsizlik ile mevsimsellikten arındırılmış toplam genç işsizlik oranları baz alınarak söz konusu değişkenler arasındaki işsizlik histerisi olup olmadığı incelenmiştir. Ekonomik şok yaşandıktan sonra etkisinin devam etmesi anlamına gelen histeri yapılan tüm model analizlerinde mevcut olmadığı görülmüştür. Yapılan literatür çalışmalarının genelinde Türkiye'de işsizlik histeri etkisinin bulunmasından dolayı bu çalışma ile benzerlik göstermemektedir.

Çalışmada esas amaç Türkiye'deki mevsimsellikten arındırılmış toplam genel işsizlik oranı ile mevsimsellikten arındırılmış toplam genç işsizlik oranını test etmek ve histeri etkilerini analiz edebilmektir. Yapılan her test sonu histeri etkisinin mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile baz alınan zaman diliminde yapılan testler birim kök içermediği için ekonomik anlamda iş gücü piyasasında verimlilik ve etkinlik söz konusudur diyebiliriz.

Çalışmada elde edilen veriler istihdam politikaları oluşturmada yardımcı kaynak olarak kullanılabilir. İstihdam politikaları oluşturulurken işsizlik histerisini geçersiz kılacak daha etkin ve verimli bir istihdam politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu politikalarının oluşturulması ve etkin uygulanması çalışmada çıkan sonuçlarda olduğu gibi işsizlik histerisi etkisini geçersiz hale getirecektir. Bu uygulamalar örnek olarak, işsizlik histeri etkisini ortadan kaldırmak veya minimum düzeye indirebilmek için iş mevzuatına yeni düzenlemeler getirilebilir. Örneğin: İş arama sürelerinin uzamasının önlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle işsiz kalan bireylere ödenen işsizlik maaşının süresinin uzaması iş arama konusunda bireylerin daha rahat ve daha seçici hareket etmelerine neden olacaktır.

Ayrıca gelişen teknoloji makineleşmenin artmasına sebep olmakta ve bu böylece insan gücüne ihtiyacı azaltmaktadır. Bu nedenle işsizlik oranında artışlar meydana geleceğinden, işsizliğin istenen seviyede tutulması için eğitim sisteminde de düzenlemeler yapılmalıdır. Ara eleman eksikliğini gidermek amacıyla eğitim sisteminde nitelikli ara eleman yetiştirilmelidir. Bunun için eğitim ve sanayi iş birliğinden yararlanılmalıdır.

Türkiye'nin jeopolitik konumunun istihdam yapısı üzerinde etkisi büyüktür. Ukrayna-Rusya Savaşı ve özellikle Suriye'deki iç karışıklıklar milyonlarca insanın ülkemize sığınıp ucuz ve kaçak iş gücü oluşturmasına haliyle işsizliğin artmasına neden olabileceğinden yapılacak istihdam politikaları günü kurtarmaya yönelik olmaktan ziyade sağlam temellere dayandırılmalı ve etkinliği sürdürülebilir olmalıdır. Devletin üretimi artırmaya yönelik çalışmalar yaparak ve ihracatı artırmaya yönelik teşvikler yaparak iş gücü piyasasını istenilen düzeyde tutabilir. Hem de oluşabilecek ekonomik olumsuzlara karşı daha dirençli ve nitelikli bir yapının oluşmasını sağlayacaktır. Böylece bu tür beklenmedik durumlar içinde gelecek planlamalarının yapılması, istenmeyen durumlarda ülkenin zor durumda kalmasının önüne geçecektir.

KAYNAKÇA

TÜRKİYE İÇİN GENEL İŞSİZLİK VE GENÇ İŞSİZLİK HİSTERİSİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ
A Comparative Analysis of Unemployment Hysteria for Türkiye

- AĞAZADE, S. (2016). Türkiye İçin İşsizlik Histerisine Karşın Doğal Oran Hipotezinin Doğrusal Dışı Yöntemlerle Sınanması. Sosyal Güvenlik Dergisi, 6: 28-46.
- AKCAN, A. T. (2018). Tarım ve Tarım Dışı Sektörlerde İşsizlik Histerisi. Tarım Ekonomisi Dergisi, 24(1): 21-31.
- AKCAN, A. T. (2019). Türkiye'de Gençlerin İşsizlik Histerisi. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(1): 31-47.
- ARESTIS, P. ve IRIS B. (2000). OECD Unemployment: Structural Breaks and Stationary, Applied Economics 32: 399-403.
- ARI, A., ZEREN F. ve ÖZCAN, B. (2013). Doğu Asya ve Pasifik Ülkelerinde İşsizlik Histerisi: Panel Veri Yaklaşımı, Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi, 35(2): 105-122.
- AYALA, A., JUNCAL, C. ve LUIS, A. (2012). Unemployment Hysteresis: Empirical Evidence for Latin America, Journal of Applied Economics, 15 (2): 213-233.
- BİLDİRİCİ, M., ERSİN, Ö., TÜRKMEN, C. ve YALÇINKAYA, Y. (2012). The Persistence Effect of Unemployment İn Turkey: An Analysis of the 1980-2010 Period Journal of Business Economics & Finance, 1(3): 22-32.
- BLANCHARD, O. ve LAWRENCE S. (1986). Hysteresis and the European Unemployment Problem, NBER Working Paper Series, Working Paper No: 1950: 1-78.
- ÇABUK, A. ve BALCILAR M. (1998). "What Does A Unit Root Mean? The Statistical and Economic Interpretation Of Unit Root Processes With A Survey Of Unit Root Test", Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences, Cukurova University, Special Issue on Econometrics, 8: 289-332.
- CHANG, T., CHIEN-CHUNG N. ve CHIEN-CHUNG W. (2005). An Empirical Note on Testing Hysteresis in Unemployment for Ten European Countries: Panel SURADF Approach, Applied Economics Letters 12: 881-886.
- ÇİÇEK, H., GÖZEGİR, S. ve ÇEVİK, E. (2010) Bir Maliye Politikası Aracı Olarak Borçlanma ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 11(1): 141-155.
- ÇORAKÇI, A., Umay, T. ve Hasanov, M. (2022). Hysteresis and Stochastic Convergence in Eurozone Unemployment Rates: Evidence From Panel Unit Roots with Smooth Breaks and Asymmetric Dynamics, Oeconomia Copernicana, 13(1): 11-54.
- COŞKUN, N. (2021). Genç nüfusta işsizlik histerisinin sınanması: Türkiye örneği. Bulletin of Economic Theory and Analysis, 6(1): 97-112.
- DEDEOĞLU M. (2021). OECD Ülkelerinde İşsizliğin Histeri ve Doğal Oran Çerçevesinde İncelenmesi: Alternatif Panel Birim Kök Testlerinden Kanıtlar, Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics, 35: 129-145.
- DOĞRU, B. (2014). Euro Bölgesinde İşsizlik Histerisinin İkinci Nesil Panel Birim Kök Testleri ile Analizi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 14(3): 77-86.
- DRITSAKI, C. ve MELINA D. (2013). Hysteresis in Unemployment: An Empirical Research for Three Member States of The European Union, Theoretical and Applied Economics 20(4): 35-46.
- ENER, M. ve ARICA, F. (2011). Unemployment Hysteresis in Turkey And 15 EU Countries: A Panel Approach. Research Journal of Economics, Business and ICT, 1: 65-71.
- FRIEDMAN, M. (1968), The Role of Monetary Policy, American Economic Review, 58: 1-17.
- GÜRİŞ, B., TİFLİKÇİGİL, B. ve TIRAŞOĞLU, M. (2015). Testing for Unemployment Hysteresis in Turkey: Evidence from Nonlinear Unit Root Tests. Quality & Quantity, 1-12.
- KAHYAOĞLU H., TÜZÜN O., CEYLAN F. ve EKİNCİ R. (2016). İşsizlik Histerisinin Geçerliliği: Türkiye ve Seçilmiş AB Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama, MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 14(4): 103-128.
- KARAKUŞ, M. ve ÖZEN ATABEY, A. (2021). " Genç İşsizlik, İhracat ve Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz" Alanya Akademik Bakış Dergisi 5(2): 865-882.
- KOÇYİĞİT, A., BAYAT, T. ve TÜFEKÇİ, A. (2011). "Türkiye'de İşsizlik Histerisi ve Star Modelleri Uygulaması" Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 31(2): 45-60.
- KONAKLI, D. N., (2020). Birim Kök Testlerinin Makroekonomik Değişkenler Üzerine Uygulamaları, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- KULA, F. ve ASLAN, A. (2014). Unemployment Hysteresis in Turkey: Does Education Matter? International Journal of Economics and Financial Issues, 4(1), 35-39.
- KÜÇÜKKALE, Y. (2001). Doğal İşsizlik Oranındaki Keynesyen İsteri Üzerine Klasik Bir İnceleme: Kalman Filtre Tahmin Tekniği ile Türkiye Örneği 1950-1995, V. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, Eylül 19-22.
- LEE, C. (2010). Testing For Unemployment Hysteresis in Nonlinear Heterogeneous Panels: International Evidence, Economic Modelling, 27:1097-1102.

- LEON-LEDESMA, M. ve PETER M. (2004). Unemployment, Hysteresis and Transition. *Scottish Journal of Political Economy* 51 (3): 377-401.
- MERCAN, M., YURTTANÇIKMAZ Z. ve ÇAKMAK F. (2015). İşsizlik Histerisi Hipotezinin Türkiye, AB-15, AB- 27, OECD ve G-8 Ülkeleri İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Yapısal Kırılmalar Altında Testi: Dinamik Panel Veri Analizi, *TİSK Akademi*, 10(19): 44-65.
- MOHAN, R., KEMEGUE, F. ve SJUIB, F. (2008). "Hysteresis In Unemployment: Panel Unit Roots Tests Using State Level Data", *Journal of Business & Economics Research* 6(2): 53-60.
- MONDIGLIANI, F. ve PAPADEMOS, L. (1975), Targets For Manetary Policy in The Coming Year, *Brookings Papers on Economic Activity*, 6, (1), 141-166.
- ONUR, S. (2012). İşsizlik Histerisi Üzerine: Türkiye Deneyimi (1992-2009), *Akademik Bakış Dergisi*, 30 ,1-17.
- ÖZCAN, B. (2013). İşsizlik Histerisi Hipotezi OECD Ülkeleri İçin Geçerli Mi? Yapısal Kırılmalı Birim Kök Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 95-117.
- ÖZEN ATABEY A. ve KILINÇ SAVRUL B. (2019). « Youth Unemployment Impact Of R&D Expenditures: Panel Data Analysis For Turkey And EU Countries, *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business and Economics Journal*, 19: 10-34.
- ÖZEN ATABEY A. ve KILINÇ SAVRUL B. (2019). « Genç İşsizliği Sorununun Avrupa Birliği ve Türkiye'deki Boyutları, *International Social Sciences Studies Journal*, 5(50): 6771-6776.
- ÖZEN ATABEY, A. ve ATEŞ, N. B. (2019)." Kadın İstihdamını Arttırmaya Yönelik Sosyal Sorumluluk Projelerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü, *Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Dergisi*. 6(44): 3761-3772.
- ÖZEN ATABEY, A. (2020). «Türkiye'deki Kadın İstihdamı, Erkek İstihdamı Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Toda-Yamamoto Nedensellik Testi", *Academic Social Resources Journal*, 5(19): 823-834.
- ÖZEN ATABEY, A. ve KARAKUŞ M. (2020). « Türkiye'deki Genç Kadın-Erkek İşsizlik ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Ampirik Analizi, *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(34): 2029-2039.
- ÖZTÜRK, M. (2020). Türkiye'de İşsizlik Histerisi Hipotezinin Geçerliliği: Çok Boyutlu ve Asimetrik Yaklaşım. *OPUS (Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi)*, 15(10): 4482-4900.
- ÖZTÜRK, S. ve SAYGIN, S. (2017). 1973 Petrol Krizinin Ekonomiye Etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-11.
- PAPELL, D.H. C.J. MURRAY ve H. GHIBLAWI (2000), "The Structure of Unemployment", *The Review of Economics and Statistics*, 82, 309-315.
- PAZARLIOĞLU, V. ve ÇEVİK, E. (2007). Ratchet Model: 1939-2005 Dönemi Türkiye Uygulaması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1): 17-34.
- PHEPLS, E. S. (1967), Phillips Curves, Expectations of Inflation and Optimal Employment over Time, *Economica New Series*, 34: 254-281.
- PHILIPS P, PERRON, P. (1988). Testing for Unit Roots in Time Series Regression, *Journal of Biometrika*, 335-346
- SAMIRKAŞ KOMŞU M. ve KOMŞU U. C., (2020). İşsizlik Histerisi: Brics-T Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2): 74-85.
- SARAÇ, T. (2014). İşsizlikte Histeri Etkisi: Türkiye Örneği, *Ege Akademik Bakış*, 14(3): 335-344.
- SİGEZE Ç., COŞKUN N. ve BALLI E., (2019). AB Ülkelerinde ve Türkiye'de İşsizlik Histerisinin Fourier-KPSS Birim Kök Testi ile İncelenmesi, *İzmir İktisat Dergisi* 35(1): 15-24.
- ŞAK, N. (2021). Türkiye'de İşsizlik Histerisi: Kadın ve Erkek İşsizliğine Bir Bakış. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 467-477.
- TAŞ, S. ve UĞUR, B. (2017). Türkiye İçin İşsizlik Histerisi Mi, Yoksa Doğal Oran Hipotezi Mi Geçerlidir? *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1): 25-45
- TEKİN, İ. (2018). Türkiye'de İşsizlik Histerisi: Fourier Fonksiyonlu Durağanlık Sınamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33(1): 97-127.
- TUİK, MART (2022). <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=istihdam-issizlik-ve-ucret-108&dil=1>
- YALÇINKAYA, Ö. ve KAYA, V. (2017). "Doğal İşsizlik Oranı Mı Yoksa; İşsizlik Histerisi Mi? OECD Ülkeleri İçin Yeni Nesil Panel Birim Kök Testlerinden Kanıtlar (1980-2015)", *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(33): 1-18.
- YAVUZASLAN, K., DAMAR Ö., SÖNMEZ, B., ÖZDAŞ B., UYAR, N., ve AKILOTU, E. (2017). Türkiye'de genç işsizliğinin, işsizlik histerisi hipotezi çerçevesinde yapısal kırılmalar testi ile analizi. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 21-32.
- YILANCI, V. (2009). Yapısal Kırılmalar Altında Türkiye İçin İşsizlik Histerisinin Sınanması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10(2): 324-335.